

Psychometric properties of the "How I think" questionnaire to measure cognitive distortions in Iranian students

Abdolreza Akbari	PhD Student in Educational Psychology, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran
Gholam Hossein Maktabi*	Associate Professor, Psychology Dept., Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran
Morteza Omidian	Associate Professor, Psychology Dept., Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran
Askar Atashafrouz	Assistant Professor, Psychology Dept., Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran

Abstract

The aim of this study was to investigate the validity, reliability and factor structure of the "How I Think" questionnaire to assess cognitive distortions in Iranian students. The present research design is descriptive and psychometric studies. The statistical population of this study included all male high school students in city Dezful in the academic year 1399-1400, from which 316 students were selected by multi-stage random sampling and completed the How I think and Bass and Perry Aggression Questionnaires (for Convergent validity). Factor analysis, Cronbach's alpha and Pearson correlation. The results of factor analysis showed that the questionnaire consists of six factors and has good fit indices. The convergent validity of this questionnaire indicated a satisfactory correlation between the dimensions of the scale "How I think" with the Aggression Questionnaire ($p < 0.01$). Cronbach's alpha coefficients for the whole scale and its dimensions ranged from 0.66 to 0.92. The conclusion is that the Persian version of the "How do I think" questionnaire for measuring cognitive distortions in Iranian students has acceptable psychometric properties and can be used as a valid tool in research, educational and clinical situations

Keywords: Cognitive distortions, Factor structure, Students.

* Corresponding Author: ghmaktabi@scu.ac.ir

How to Cite: akbari, A., Maktabi, G., omidian, M., & Atashafrouz, A. (2022). Psychometric properties of the "How I think" questionnaire to measure cognitive distortions in Iranian students. *Quarterly of Educational Measurement*, 12(47), 55-73. doi: 10.22054/jem.2022.59182.2156

ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه "چگونه من فکر می‌کنم" برای سنجش تحریف‌های شناختی در دانش‌آموزان ایرانی

عبدالرضا اکبری | دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

غلامحسین مکتبی* | دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

مرتضی امیدیان | دانشیار گروه روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

عسکر آتش افروز | استادیار گروه روانشناسی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی روایی، پایایی و ساختار عاملی پرسشنامه "چگونه من فکر می‌کنم" برای سنجش تحریف‌های شناختی در دانش‌آموزان ایرانی انجام شده است. روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع مطالعات روان‌سنجی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه اول شهر دزفول در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بودند که از بین آن‌ها تعداد ۳۱۶ دانش‌آموز به روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای انتخاب شدند و پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم و پرخاشگری باس و پری (جهت روایی همگرا) را تکمیل کردند. برای تحلیل داده‌ها از روش‌های تحلیل عاملی، ضریب آلفای کرونباخ و همبستگی پیرسون استفاده شد. نتایج تحلیل عاملی نشان داد که پرسشنامه از شش عامل تشکیل شده و از شاخص‌های برازش مناسبی برخوردار است. روایی همگرای این پرسشنامه حاکی از همبستگی رضایت‌بخش بین ابعاد مقیاس "چگونه من فکر می‌کنم" با پرسشنامه پرخاشگری بود ($p < 0/01$). ضرایب آلفای کرونباخ برای کل مقیاس و ابعاد آن بین ۰/۶۶ تا ۰/۹۲ نوسان داشت. نتیجه اینکه، نسخه فارسی پرسشنامه "چگونه من فکر می‌کنم"، برای سنجش تحریف‌های شناختی در دانش‌آموزان ایرانی، از خصوصیات روان‌سنجی قابل قبولی برخوردار است و می‌توان از آن به عنوان ابزاری معتبر در موقعیت‌های پژوهشی، آموزشی و بالینی استفاده کرد.

کلیدواژه‌ها: تحریف‌های شناختی، دانش‌آموزان، ساختار عاملی

مقدمه

روانشناسان، روانپزشکان و دیگر متخصصان بهداشت روان توجه زیادی به اهمیت تحریف‌های شناختی در دهه‌های اخیر داشته‌اند (Rezaul & Taslima, 2016). به عنوان مثال نظریه پردازان شناختی - اجتماعی معتقدند که افراد براساس تفسیر خود از وقایع اجتماعی عمل می‌کنند و رفتار ضد اجتماعی مبتنی بر کمبودهایی در تفسیر این وقایع یعنی تحریف‌های شناختی است (Nas et al., 2008).

تحریف شناختی، توسط آرون. تی. Beck در نظریه شناختی مطرح گردید. Beck (1976) تحریف‌های شناختی را خطای پردازش اطلاعات تعریف می‌کند که منجر به فرض‌ها و استنباط‌های تحریف شده و نامناسب می‌گردد (Burns, 1990)، ترجمه قراچه داغی، ۱۳۹۲). به عبارت دیگر تحریف‌های شناختی، که خطاهای تفکر نیز نامیده می‌شوند، روش‌های نادرستی از توجه یا معنی دادن به تجربه هستند و بنابراین ممکن است به پاسخ‌هایی که از نظر عاطفی و رفتاری مشکل ساز هستند کمک کنند (Barriga et al., 2000)، (Barriga et al., 2001).

Barriga and Gibbs (1996) تحریف‌های شناختی خود گزارش دهی را به دو نوع اصلی تقسیم می‌کنند: تحریف‌های شناختی اولیه، که در مقوله خودمحوری^۱ نشان داده می‌شوند از تعصب خودمحوری که بیشتر در کودکان خردسال دیده می‌شود، نشأت می‌گیرند و در مراحل قضاوت اخلاقی نابالغ تر منعکس می‌شوند (Barriga et al., 2001)؛ (Fernandez et al., 2013). خودمحوری به عنوان نگرشی تعریف می‌شود که در آن، افراد به نظرات، انتظارات، نیازها و حقوق خود به حدی می‌پردازند که نظرات یا نیازهای دیگران هرگز و یا به سختی مورد توجه یا احترام قرار می‌گیرد (Fernandez et al., 2013)؛ (Ara & Shah, 2015).

تحریف‌های شناختی ثانویه که در مقوله‌های سرزنش‌گری^۲، حداقل‌نمایی و برچسب زدن اشتباه^۳ و اشتباه فرض کردن^۴ طبقه بندی می‌شوند و ریشه در تحریف شناختی اولیه دارند، افکار غیر منطقی هستند که قبل از پرخاشگری و یا بعد از پرخاشگری توسط فرد برای خنثی کردن وجدان، همدلی و احساس گناه به کار برده می‌شوند تا از آسیب رساندن به

1. self-centeredness
2. blaming others
3. minimizing-mislabelling
4. assuming the worst

تصویر از خود در هنگام رفتار ضد اجتماعی جلوگیری کنند (Fernandez et al., 1995) نقل از (Fernandez et al., 2013).

برچسب زدن اشتباه تحریفی است که در آن رفتارهای ضد اجتماعی به عنوان روشی قابل قبول برای دستیابی به اهداف مشخص و با روش تحقیرآمیز اشاره به دیگران به کار برده می‌شود و در حداقل نمایی شدت و پیامد رفتار فرد توسط ایجاد کننده‌ی آن ناچیز شمرده می‌شود (Fernandez et al., 2013). در تحریف شناختی اشتباه فرض کردن افراد اهداف خصمانه را به دیگران نسبت می‌دهند و بدترین سناریوی ممکن را برای یک وضعیت اجتماعی بصورت بدیهی در نظر می‌گیرند و در سرزنش گری اشخاص علت رفتارهای خود را به نادرست به منابع خارجی مانند دیگران و گروهها نسبت می‌دهند (Fernandez et al., 2013).

نظریه‌هایی که هدف آنها تبیین منشأ، توسعه و حفظ رفتارهای ضد اجتماعی است، غالباً بر اهمیت تحریف‌های شناختی^۱ در شناخت اجتماعی تأکید کرده‌اند (Crick & Dodge, 1996؛ Bandura, 2002). در این نظریه‌ها، تحریف‌های شناختی افکار اغراق آمیز و غیرمنطقی هستند که بر چگونگی درک افراد از یک رویداد اجتماعی خاص تأثیر می‌گذارند و اعتقاد بر این است که تأثیرات آسیب شناختی روانی را تداوم می‌بخشند (Beck, 1972) نقل از (Rezaul & Taslima, 2016).

تحریف‌های شناختی مرتبط با رفتار ضد اجتماعی از تئوری پردازش اطلاعات اجتماعی (Crick & Dodge, 1996) اقتباس شده است، جایی که این تحریف‌ها با سوگیری مغرضانه در پردازش مشخص می‌شوند که میان محرک‌های ورودی و پاسخ‌های رفتاری واسطه است. Gibbs و همکاران (1995) ذکر کردند که تحریف‌های شناختی به طور خاص با مشکلات رفتاری برون نمود مانند پرخاشگری و رفتار ضد اجتماعی مرتبط است (Barriga et al., 2000؛ Nas et al., 2008). ارتباط مثبت بین تحریفات شناختی و مشکلات رفتاری برون نمود حاکی از اهمیت تحریفات شناختی به عنوان یک نشانه برای رفتار ضد اجتماعی است. تحریف‌های شناختی غالباً با منطقی ساختن نگرشهای ضد اجتماعی، باورهای ناسازگار و افکار غیر منطقی، به طیف وسیعی از مشکلات رفتاری منجر می‌شوند که احساس گناه را خنثی می‌کند و رفتارهای نامناسب اخلاقی را به دنبال دارد (Barriga et al., 2000). بنابراین شناخت ماهیت و سطوح تحریف‌های شناختی برای دستیابی به درک کامل تری از ماهیت مشکلات رفتاری در نوجوانان مهم است (Rahim et al., 2013). همچنین

1. cognitive distortions

تحریف‌های شناختی با مشکلات رفتاری درون نمود مانند افسردگی، اضطراب، شکایات جسمی، رفتار عقب‌نشینی/انزوا و ایده‌پردازی خودکشی مرتبط بوده‌اند (داج، 1993 نقل از Fernandez et al., 2013؛ Ara & Shah, 2015).

به منظور ارزیابی تحریف‌های شناختی خودگزارش دهی، محققان در طی سالهای مختلف ابزارهای مختلفی را طراحی کرده‌اند. با این حال، تعداد کمی از ابزارهای موجود دارای زیربنای نظری مناسب بودند (Wallinius et al., 2016). پرسشنامه چگونه فکر من می‌کنم Barriga و همکاران (2001) به عنوان ابزاری برای اندازه‌گیری تحریف‌های شناختی خودگزارش دهی ارائه شده است که دارای بنیان‌های نظری است که به صورت تجربی با نتایج امیدوارکننده‌ای بررسی شده است (Nas et al., 2008؛ Wallinius et al., 2016). این پرسشنامه، ابزاری است که تحریف‌های شناختی مربوط به مشکلات رفتاری برون نمود مثل اعمال تحریک‌آمیز، فزون‌کاری، پرخاشگری و بزهکاری را ارزیابی می‌کند، که به عنوان رفتارهای ضد اجتماعی آشکار و پنهان طبقه‌بندی می‌شوند (Barriga et al., 2000 نقل از Plante et al., 2012؛ Ara & Shah, 2015).

تا جایی که محقق اطلاع دارد برای ارزیابی تحریف‌های شناختی دانش آموزان نوجوان ایرانی ابزار مناسبی در ایران وجود ندارد. بنابراین نیاز به داشتن یک ابزار روان‌سنجی معتبر و قابل اعتماد برای استفاده در فعالیتهای پژوهشی، آموزشی، مشاوره‌ای و درمانی به شدت احساس می‌شود. پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم برای اندازه‌گیری و ارزیابی تحریف‌های شناختی مربوط به مشکلات رفتاری برون نمود به کار برده می‌شود و می‌تواند برای بررسی اثربخشی برنامه‌های شناختی - رفتاری که هدف آنها کاهش رفتار ضد اجتماعی با اصلاح تحریف‌های شناختی خودگزارش دهی در نوجوان بزهکار است، مفید و مورد استفاده قرار گیرد. (ناس و همکاران، 2005 نقل از Rezaul & Taslima, 2016). این پرسشنامه همچنین برای جداسازی نوجوانان بزهکار از غیر بزهکار (Nas et al., 2008). تبهکار از غیر تبهکار و همچنین بررسی سبک فکری و ذهن جنایی قابل استفاده است (Wallinius et al., 2016). در مجموع و با توجه به مطالب فوق، بررسی شاخص‌های روان‌سنجی ابزار مذکور جهت ارزیابی و سنجش تحریف‌های شناختی و رفتارهای ضد اجتماعی دانش آموزان ایرانی ضرورت دارد.

هدف اصلی این پژوهش بررسی روایی، پایایی و ساختار عاملی مقیاس چگونه من فکر می‌کنم (Gibbs et al., 2001) برای سنجش تحریف‌های شناختی در جامعه دانش آموزان ایرانی است. پژوهش حاضر در صدد پاسخگویی به سه پرسش زیر است:

- ۱- آیا ساختار عاملی مقیاس تحریف‌های شناختی در دانش آموزان ایرانی تأیید می‌شود؟
- ۲- آیا مقیاس تحریف‌های شناختی برای دانش آموزان ایرانی از روایی مطلوبی برخوردار است؟
- ۳- آیا مقیاس تحریف‌های شناختی برای دانش آموزان ایرانی از پایایی مطلوبی برخوردار است؟

روش

جامعه آماری این پژوهش را کلیه دانش آموزان پسر مقطع متوسطه اول شهر دزفول در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ تشکیل می‌دادند که تعداد آن‌ها در مجموع ۸۰۰۰ نفر بود. بخاطر اینکه در این پژوهش از روش تحلیل عاملی AMOS برای بررسی روایی استفاده می‌شد جهت تعیین حجم نمونه بهینه در معادلات ساختاری بر اساس پارامترهای آزاد برای هر پارامتر یا سؤال، ۶ نفر در نظر گرفتیم ($53 \times 6 = 318$)^۱ یعنی مجموعاً ۳۱۸ نفر (Mueller, 1996 نقل از قاسمی، ۱۳۹۰). در ضمن بخاطر گستردگی و محدودیت‌های پیش آمده برای اکت نمونه ۱۸ نفر بیشتر در نظر گرفته شد، که در کل حجم نمونه پژوهش ۳۳۶ نفر بود. برای انتخاب نمونه از روش نمونه‌گیری تصادفی چند مرحله‌ای استفاده شد. به این صورت که ابتدا از بین مدارس مقطع متوسطه اول شهر دزفول، ۷ مدرسه بطور تصادفی انتخاب و بعد از هر مدرسه انتخاب شده، ۲ کلاس (جمعاً ۱۴ کلاس) و از بین دانش آموزان هر کلاس انتخابی تعداد ۲۴ دانش آموز به صورت تصادفی انتخاب، که در مجموع ۳۳۶ نفر از جامعه آماری به صورت تصادفی جهت نمونه انتخاب شدند و مقیاس چگونه من فکر می‌کنم و پرخاشگری را تکمیل کردند. در ضمن، ۲۰ پرسشنامه با توجه به اینکه توسط دانش آموزان ناقص تکمیل شده بودند از تحقیق کنار گذاشته شدند. در نهایت پرسشنامه‌های یک گروه نمونه ۳۱۶ نفری از دانش آموزان با میانگین سنی ۱۳/۷ سال و انحراف معیار ۰/۶۴۷ مورد تحلیل قرار گرفت. ابزارهای مورد استفاده در پژوهش حاضر از قرار زیر است:

مقیاس استاندارد خود گزارش دهی چگونه من فکر می‌کنم (Gibbs et al., 2001): این مقیاس که برای سنجش تحریف‌های شناختی نوجوانان طراحی شده است، دارای ۵۴ آیتم است که بیشتر آیت‌های آن (۳۹ آیتم) انواع مختلف تحریف‌های شناختی ۱- خودمحوری

۱ - ۵۴ سؤال پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم منهی ۱ درجه آزادی می‌شود ۵۳ سؤال

یا تعصب خودمحورانه (۹ آیتم) ۲- مقصر دانستن یا سرزنش کردن دیگران (۱۰ آیتم) ۳- حداقل نمایی یا برجسب زدن نادرست (۹ آیتم) ۴- اشتباه فرض کردن (۱۱ آیتم) را اندازه‌گیری می‌کند. هر کدام از ۳۹ آیتم این پرسشنامه همچنین برای بررسی چهار رفتار ضد اجتماعی طبقه بندی انجمن تشخیصی و آماری اختلالات روانی ویرایش ۴ (انجمن روانپزشکی آمریکا، ۱۹۹۴، DSM-IV) شامل نافرمانی مقابله‌ای، پرخاشگری فیزیکی یا جسمی، دروغگویی و دزدی نیز استفاده می‌شوند. مجموع سؤالات نافرمانی مقابله‌ای و پرخاشگری فیزیکی مقیاس آشکار پرسشنامه را تشکیل می‌دهند در حالی که به مواجهه مستقیم با قربانی اشاره می‌کنند و در مقابل، مقیاس پنهان از مجموع سؤالات دزدی و دروغگویی تشکیل شده است (Nas et al., 2008؛ Fernandez et al., 2013؛ Bacchini et al., 2015).

همچنین از ۱۵ آیتم باقیمانده، ۸ آیتم برای کنترل پاسخ‌های غیر عادی و ناهنجاری^۱ است که به منظور اندازه‌گیری و جدا کردن پاسخ‌های نامناسب، ناکارآمد، مشکوک و حدسی طراحی شده است که ممکن است به دلایل مختلفی مانند تأیید یا جوایز، اجتناب از مجازات، مطلوبیت اجتماعی^۲، بی‌احتیاطی، عدم مهارت شناختی یا زبانی و غیره باشد (Bacchini et al., 2015).

۷ آیتم نیز گزاره‌های با محتوای مثبت^۳ اجتماعی هستند که رفتارهای جامعه‌پسندانه^۴ را اندازه‌گیری می‌کنند و همچنین به منظور تشویق افراد به تکمیل مقیاس و پنهان کردن ۳۹ سؤال اصلی تحریف شناختی به کار برده می‌شوند (Nas et al., 2008). این آیتم‌ها چون بخاطر متعادل کردن محتوای منفی آیتم‌های تحریف‌های شناختی به کار می‌روند نمره‌گذاری نمی‌شوند (Bacchini et al., 2015؛ Fernandez et al., 2013).

شرکت کنندگان در یک مقیاس شش نقطه‌ای لیکرت که دامنه‌ای از ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۶ (کاملاً موافقم) قرار دارد پاسخ می‌دهند، که نمره‌های بالاتر منعکس کننده سطوح بالاتر تحریف‌های شناختی است (Gibbs et al., 2001). پرسشنامه فقط به سطح خواندن کلاس چهارم نیاز دارد و در زمان بین ۵ تا ۱۵ دقیقه تکمیل می‌شود (Bacchini et al., 2015).

-
1. anomalous responding
  2. social desirability
  3. positive fillers
  4. prosocial

به منظور استفاده از مقیاس چگونه من فکر می‌کنم، در ابتدا نسخه انگلیسی مقیاس به فارسی ترجمه شد. و پس از آن، برگردان فارسی مقیاس به وسیله کارشناس زبان انگلیسی و چند نفر از روانشناسان با متن انگلیسی مطابقت گردید. بدین ترتیب پس از چند مرحله بررسی، بازمینی و اعمال تغییرات و اصلاحات، فرم فارسی مقیاس چگونه من فکر می‌کنم برای اجرای پژوهش آماده شد.

برای بررسی همسانی درونی پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم، در پژوهش‌های پیشین از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که بطور خلاصه به نتایج چند تحقیق اشاره می‌کنیم: Barriga و همکاران (2001) ضرایب آلفای کرونباخ را در خرده مقیاس‌های پرسشنامه بین ۰/۶۳ تا ۰/۹۲ و در کل پرسشنامه ۰/۹۶ گزارش کردند همچنین Fernandez و همکاران (2013) ضرایب آلفای کرونباخ را در خرده مقیاس‌های پرسشنامه بین ۰/۶۹ تا ۰/۸۱ و در کل پرسشنامه ۰/۹۲ گزارش کردند. نتایج این تحقیق‌ها و تحقیق‌های دیگر (Nas et al., 2008؛ Wallinius et al., 2016). نشان می‌دهد که پرسشنامه از همسانی درونی مطلوبی برخوردار است.

برای تعیین روایی همگرا، در تحقیق‌های پیشین همبستگی بین پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم با پرسشنامه‌های دیگر بررسی شده است که بطور خلاصه به آن‌ها اشاره می‌شود. نتایج پژوهش (Barriga et al., 2008؛ Nas et al., 2008؛ Fernandez et al., 2013) نشان داد که بین نمره کل مقیاس چگونه من فکر می‌کنم و خرده مقیاس‌های آن بجز خرده مقیاس سؤال‌های با محتوای مثبت با نمره کل و خرده مقیاس‌های پرسشنامه پرخاشگری واکنشی و انفعالی در نوجوانان همبستگی مثبت معنی دار وجود و همچنین بین خرده مقیاس سؤال‌های با محتوای مثبت با پرخاشگری و خرده مقیاس‌های آن رابطه منفی معنی دار وجود دارد. همچنین پژوهش Plante و همکاران (2012) نشان داد که بین مقیاس چگونه من فکر می‌کنم با رفتار بزهکارانه در نوجوانان فرانسوی زبان رابطه مثبت معنی دار وجود دارد. نتایج تحقیق Gini and Pozzoli (2013) نیز نشان داد که بین تحریف‌های شناختی با رفتارهای برون نمود $r=۵۲$ ، رفتار ضد اجتماعی $r=۵۵$ ، رفتار پرخاشگرانه $r=۳۸$ و رفتار بزهکارانه $r=۲۹$ همبستگی مثبت معنی دار وجود دارد ($P<۰/۰۱$). Barriga و همکاران (2000) کشف کردند که بین پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم با رفتارهای بزهکارانه و ضد اجتماعی، رابطه مثبت معنی دار وجود دارد.

نتایج پژوهش Nas و همکاران 2008 نیز نشان داد که بین نمره خرده‌مقیاس‌های تحریف‌های شناختی پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم با نگرش به سوی رفتار بزهکارانه در نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار رابطه مثبت و معنی‌دار از دامنه‌ای بین $r = ۰/۰۵$ تا $r = ۰/۰۱$ وجود دارد.

پژوهش Ara (2015) نشان داد که بین نمره کل مقیاس ۱۶ سوالی چگونه من فکر می‌کنم با نمره کل پرخاشگری مستقیم و غیر مستقیم (با خرده‌مقیاس‌های پرخاشگری بدنی، کلامی و غیر مستقیم) همبستگی مثبت معنی‌دار وجود دارد ($r = ۰/۲۹$ در سطح $P < ۰/۰۰۱$). در کل پرسشنامه از روایی سازه قابل قبولی برخوردار می‌باشد. محققان پرسشنامه تحریف شناختی را در زبانها و فرهنگهای اسپانیایی (Fernandez et al., 2013)، ایتالیایی (Bacchini et al., 2015)، هلندی (ناس و همکاران، 2008)، فرانسوی (Plante et al., 2012) و ارزیابی کرده‌اند که شواهد مشابهی از اعتبار تحلیلی عاملی و روایی همگرا و اگرایی مطلوب این پرسشنامه را نشان می‌دهد.

پرسشنامه پرخاشگری^۱: این پرسشنامه به وسیله Buss and Perry (1992) ساخته شد و فرم فارسی این پرسشنامه در ایران از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار بوده است. این یک ابزار خود گزارشی است که شامل ۲۹ عبارت و چهار خرده‌مقیاس پرخاشگری بدنی، پرخاشگری کلامی، خشم و خصومت است که آزمودنی‌ها به هر یک از عبارات در یک طیف ۵ درجه‌ای از: کاملاً شبیه من است (۵)، تا حدودی شبیه من است (۴)، نه شبیه من است (۳)، تا حدودی شبیه من نیست (۲)، تا به شدت شبیه من نیست (۱) پاسخ می‌دهند. دو عبارت ۹ و ۱۶ به صورت معکوس نمره گذاری می‌شوند و نمره کل برای پرخاشگری با مجموع نمرات خرده‌مقیاس‌ها بدست می‌آید.

در پژوهش محمدی (۱۳۸۵)، پایایی پرسشنامه پرخاشگری از سه روش آلفای کرونباخ، بازآزمایی و تنصیف، مورد تحلیل قرار گرفت که به ترتیب ضرایب ۰/۷۸، ۰/۷۳ و ۰/۷۳ بدست آمد و روایی همگرای پرسشنامه پرخاشگری نیز با محاسبه ضریب همبستگی زیر مقیاس‌های این پرسشنامه با یکدیگر و با کل پرسشنامه، تأیید شد که این ضرایب میان ۰/۳۷ تا ۰/۷۸ متغیر و معنی‌دار بودند. همچنین روایی همزمان نیز با به کارگیری مقیاس آسیب روانی عمومی، برآورد شد که ضریب همبستگی (۰/۳۴) میان پرسشنامه پرخاشگری و آسیب روانی عمومی معنادار بود ($P < ۰/۰۱$).

یافته‌ها

برای بررسی روایی مقیاس چگونه من فکر می‌کنم، از روش‌های تحلیل عامل تأییدی و روایی همگرا استفاده شد. بدین منظور برای تأیید عامل‌های استخراج شده مقیاس چگونه من فکر می‌کنم، از روش تحلیل عامل تأییدی AMOS استفاده شد. در این روش بارهای عاملی سؤال‌های پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم در ۶ عامل مورد بررسی قرار گرفت و سؤال‌های با بار عاملی کمتر از ۰/۳ که در کل ۱۰ سؤال بود از مجموع سؤال‌های پرسشنامه اصلی که ۵۴ سؤال بودند، حذف گردید. در ضمن خرده مقیاس‌ها و سؤال‌های با بار عاملی بالای ۰/۳ در جدول ۱ ذکر شده است.

در تحلیل عامل تأییدی همچنین از شاخص مجذور کای، نسبت مجذور کای به درجه آزادی، شاخص خوبی برازندگی^۱، شاخص خوبی برازندگی تعدیل یافته^۲، شاخص برازندگی تطبیقی^۳ و ریشه دوم واریانس خطای تقریب^۴ استفاده شد. (جدول ۲)

بر اساس جدول ۲، تمامی شاخص‌های مورد نظر از مقدار مناسبی برخوردارند و ساختار ۶ عاملی مقیاس را تأیید می‌کنند. نسبت مجذور کای به درجه آزادی فرضیه هماهنگی مدل مورد نظر با الگوی همپراشی بین متغیرهای مشاهده شده را مورد بررسی قرار می‌دهد که در جدول فوق این نسبت ۲/۱۶۲ می‌باشد. همچنین شاخص خوبی برازندگی و خوبی برازندگی تعدیل یافته نشان دهنده اندازه‌ای از مقدار نسبی واریانس‌ها و کوواریانس‌ها است که به وسیله مدل تبیین می‌شود و هرچه به عدد یک نزدیکتر باشد نیکویی برازش مدل با داده‌ای مشاهده شده بیشتر است. در مدل مورد بررسی این دو مقدار به ترتیب ۰/۷۶۹ و ۰/۷۴۲ بوده است.

شاخص برازندگی تطبیقی هرچه به عدد یک نزدیکتر باشد نشان از برازش بهتر مدل دارد. در مدل فوق این شاخص ۰/۷۵۶ برآورد شده است و ریشه دوم واریانس خطای تقریب نیز برای مدل‌های با برازندگی عالی ۰/۰۵ و کمتر، مدل‌های با برازندگی خوب ۰/۰۶ تا ۰/۰۸، مدل‌های قابل قبول ۰/۰۸ تا ۰/۱۰ و مدل‌های بزرگ‌تر از ۰/۱۰ ضعیف و غیرقابل قبول تلقی می‌شوند. در مدل مذکور این شاخص ۰/۰۶۱ بوده است.

-
1. Goodness of fit index (GFI)
  2. Adjusted goodness of fit index (AGFI)
  3. Comparative fit index (CFI)
  4. Root mean square error of approximation (RMSEA)

جدول ۱. محتوا و بار عاملی سؤال‌های مقیاس چگونه من فکر می‌کنم

شماره سؤال در مقیاس اصلی	تحریرهای شناختی	مرجع رفتاری	بار عاملی
خودمحوری			
۳	بعضی وقتها برای رسیدن به خواسته‌هایتان مجبور به دروغگویی می‌شوید.	دروغگویی	۰/۵۸۳
۷	اگر از چیزی خوشم بیاید، آن را بدون اجازه دیگران بر می‌دارم.	دزدی	۰/۳۵۱
۱۰	وقتی عصبانی می‌شوم، اهمیت نمی‌دهم چه کسی آسیب ببیند.	پرخاشگری بدنی	۰/۵۷۷
۲۲	اگر واقعاً چیزی را بخواهم، به روش رسیدن آن کاری ندارم.	دزدی	۰/۴۹۰
۲۸	شما باید آنچه نیاز دارید را به دست آورید، حتی اگر این به این معنی باشد که کسی آسیب ببیند.	پرخاشگری بدنی	۰/۶۴۳
۳۷	قوانین غالباً برای دیگران است و ربطی به من ندارد.	نافرمانی مقابله‌ای	۰/۶۰۹
۵۲	اگر به کسی دروغ گفتم، به خودم مربوط است.	دروغگویی	۰/۵۷۱
۵۴	اگر واقعاً من بخواهم کاری انجام بدهم به قانونی یا غیرقانونی بودن آن اهمیت نمی‌دهم.	نافرمانی مقابله‌ای	۰/۶۰۱
سرزنشگری			
۲۱	دروغ گویی به کسی که خود را به حماقت می‌زند کار درستی است.	دروغگویی	۰/۳۴۵
۲۶	وقتی مردم از شما زیاد سؤال می‌کنند، مجبور به دروغگویی می‌شوید.	دروغگویی	۰/۶۳۱
۳۶	مردم همیشه سعی می‌کنند با من دعوا کنند.	پرخاشگری بدنی	۰/۶۱۳
۴۶	وقتی کنترل اعصابم را از دست می‌دهم، به خاطر این است که مردم سعی می‌کنند من را عصبی کنند.	نافرمانی مقابله‌ای	۰/۴۴۸
۵۰	گاهی وقت‌ها باید به کسانی که با آنها مشکل داریم آسیب بزنیم. حداقل نمایی یا برچسب زدن اشتباه.	پرخاشگری بدنی	۰/۶۸۲
۵	لازم است گاهی اوقات با خشونت رفتار کرد.	پرخاشگری بدنی	۰/۵۱۱
۴۰	همه قانون را زیر پا می‌گذارند، این موضوع مهمی نیست.	نافرمانی مقابله‌ای	۰/۵۵۹
۴۷	بردن یک ماشین در صورتی که اتفاقی برای اتومبیل نیفتد و صاحب ماشین آن را سالم پس بگیرد، واقعاً ضرری به کسی نمی‌رساند.	دزدی	۰/۳۵۱
۳۳	دروغ گفتن به شخصی که واقعاً او را نمی‌شناسید مشکلی نیست.	دروغگویی	۰/۵۰۰
۱۴	همه دروغ می‌گویند؛ این چندان موضوع مهمی نیست.	دروغگویی	۰/۵۴۲
۱۷	اگر می‌دانید که به همراه چیزی که برداشتید می‌توانید فرار کنید، تنها باید یک احمق باشید که دزدی نکنید.	دزدی	۰/۳۵۱

شماره سؤال در مقیاس اصلی	تحریرهای شناختی	مرجع رفتاری	بار عاملی
۱۹	فقط یک ترسو می‌تواند از دعوا کردن دوری کند.	پرخاشگری بدنی	۰/۴۷۵
۳۰	برداشتن اجناس و دزدی از مغازه‌هایی که درآمد زیادی دارند، کار بدی نیست.	دزدی	۰/۳۰۱
فرض کردن اشتباه			
۲	نمی‌توانم مانع عصبانیت خودم بشوم	نافرمانی مقابله‌ای	۰/۳۳۱
۱۵	انسان باید در دعواها مشارکت کند	پرخاشگری بدنی	۰/۵۷۲
۱۸	با وجود اینکه سخت تلاش می‌کنم، همیشه دچار مشکل می‌شوم	نافرمانی مقابله‌ای	۰/۳۷۶
۲۳	اگر به اطرافیان زور نگویند آن‌ها به شما زور می‌گویند	پرخاشگری بدنی	۰/۵۱۷
۲۹	مردم همیشه سعی می‌کنند برای من دردسر درست کنند.	نافرمانی مقابله‌ای	۰/۶۳۸
۳۲	همیشه قبل از اینکه دیگران به شما آسیب بزنند، باید به آنها آسیب برسانید.	پرخاشگری بدنی	۰/۷۱۶
۳۵	اگر در یک موقعیت که امکان دزدی وجود دارد، دزدی نکنید فرد دیگری این کار را انجام می‌دهد.	دزدی	۰/۳۷۷
۴۳	ممکن است شرایطی پیش بیاید که شما از مردم دزدی کنید، اگر آنها هم روزی این فرصت را داشته باشند از شما دزدی خواهند کرد.	دزدی	۰/۳۱۵
۴۹	من ممکن است دروغ بگویم، چرا که اگر حتی واقعیت را بازگو کنم، مردم به هر حال آن را باور نخواهند کرد.	دروغ‌گویی	۰/۵۲۴
۵۳	همه دزدی می‌کنند - شما هم می‌توانید سهم خود را از دزدی بدست آورید.	دزدی	۰/۳۹۵
سؤال‌های غیر عادی			
۱۳	بعضی وقت‌ها پشت سر دیگران حرف می‌زنم.		۰/۵۱۱
۲۰	بعضی وقت‌ها در خصوص یکی از دوستان خود بدگویی می‌کنم.		۰/۵۱۵
۲۷	من تلاش‌هایی در جهت ضربه زدن به مردم داشته‌ام.		۰/۶۱۷
۳۱	در گذشته برای رها شدن از دردسر دروغ گفته‌ام		۰/۶۷۲
۳۸	من روی کارهایی که قبلاً انجام داده‌ام سرپوش گذاشته‌ام.		۰/۵۵۲
۴۵	من کارهای بدی انجام داده‌ام که تا به حال در خصوص آنها با دیگران صحبت نکرده‌ام.		۰/۵۳۹
۵۱	من چیزهایی را بدون اجازه گرفتن دیگران برداشته‌ام.		۰/۴۶۰
سؤال‌های با محتوای مثبت			
۹	نسبت به دوستانم سخاوتمندانه رفتار می‌کنم		۰/۳۵۳
۱۶	هرکسی حق دارد تا خوشحال باشد.		۰/۶۱۸
۳۴	این مهم است که مردم به احساسات دیگران اهمیت بدهند.		۰/۵۵۶

شماره سؤال در مقیاس اصلی	تعریف‌های شناختی	مرجع رفتاری	بار عاملی
۲۴	دوست‌ها باید با یکدیگر صاف و صادق باشند.		۰/۷۷۵
۴۸	هرکسی، در مقطعی از زمان به کمک دیگران احتیاج دارد.		۰/۵۱۰
۴۱	وقتی دوستانتان به شما نیاز دارند، شما باید در کنارشان باشید.		۰/۴۳۲

جدول ۲. شاخص‌های نیکویی برازش برای تحلیل عامل تائیدی مدل ۶ عاملی

شاخص‌ها	χ^2	df	χ^2/df	GFI	AGFI	CFI	RMSEA	P
مدل ۶ عاملی	۱۹۱۷/۸۵۲	۸۸۷	۲/۱۶۲	۰/۷۶۹	۰/۷۴۲	۰/۷۵۶	۰/۰۶۱	۰/۰۰۰

روایی همگرایی مقیاس تعریف‌های شناختی همچنین از راه اجرای پرسشنامه پرخاشگری Buss and Perry (1992) محاسبه شد. همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود بین ۵ عامل خودمحوری، مقصر دانستن یا سرزنش کردن دیگران، حداقل‌نمایی یا برجسب زدن نادرست، اشتباه فرض کردن و سؤال‌های غیرعادی با پرسشنامه پرخاشگری و خرده مقیاس‌های آن همبستگی مثبت و معنی‌دار و بین یک عامل سؤال‌های با محتوای مثبت با پرسشنامه پرخاشگری و خرده مقیاس‌های آن همبستگی منفی و معنی‌دار وجود داشت. این نتایج روایی همگرایی پرسشنامه تعریف‌های شناختی را تائید می‌کند.

جدول ۳. ضرایب همبستگی بین ابعاد مقیاس چگونه من فکر می‌کنم و ابعاد پرسشنامه پرخاشگری

خرده مقیاس‌ها	خودمحوری	سرزنشگری	یا برجسب زدن اشتباه	حداقل‌نمایی	فرض کردن اشتباه	سؤال‌های غیرعادی	سؤال‌های کل
پرخاشگری بدنی	۰/۶۱۱	۰/۵۵۲	۰/۴۴۸	۰/۵۳۴	-۰/۳۱۶	۰/۵۶۲	۰/۶۲۴
پرخاشگری کلامی	۰/۴۶۱	۰/۵۳۱	۰/۴۲۵	۰/۵۰۵	-۰/۱۸۴	۰/۳۹۸	۰/۵۴۶
خشم	۰/۵۶۹	۰/۴۷۱	۰/۴۳۳	۰/۵۳۲	-۰/۲۸۶	۰/۴۹۰	۰/۵۸۱
خصوصیت	۰/۵۵۲	۰/۶۵۰	۰/۵۰۲	۰/۶۴۹	-۰/۲۴۶	۰/۶۰۵	۰/۶۹۵
نمره کل پرخاشگری	۰/۶۹۲	۰/۶۸۸	۰/۵۶۴	۰/۶۹۷	-۰/۳۳۰	۰/۶۵۵	۰/۷۶۹

همه ضرایب به جز ضریب همبستگی بین پرخاشگری کلامی و سؤال‌های با محتوای مثبت ($P < ۰/۰۱$) در سطح ($P < ۰/۰۰۱$) معنی‌دار است.

جهت بررسی پایایی این ابزار از روش همسانی درونی به شیوه‌ی آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن به تفکیک هر مؤلفه و کل پرسشنامه در جداول ۴ گزارش شد. ضرایب

آلفای کرونباخ نشان می‌دهد که مقدار این ضریب بین ۰/۶۶ تا ۰/۹۲ متغیر بوده و نشانه پایایی خوب مقیاس پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم و خرده مقیاس‌های آن است. بنابراین، با توجه به نتایج روش پایایی مورد استفاده، می‌توان گفت که پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم برای سنجش تحریف‌های شناختی از اعتبار لازم برخوردار است.

جدول ۴. ضرایب آلفای کرونباخ مقیاس چگونه من فکر می‌کنم

عوامل	خودمحموری	سرزنشگری	حداقل نمایی یا برچسب زدن اشتباه	فرض کردن اشتباه	سؤال‌های با محتوای مثبت	سؤال‌های غیرعادی	کل
تعداد آیت‌ها	۸	۵	۸	۱۰	۶	۷	۴۴
آلفای کرونباخ	۰/۷۶۹	۰/۷۶۷	۰/۶۶۴	۰/۷۳۴	۰/۶۸۴	۰/۷۵۳	۰/۹۲۳

بحث و نتیجه گیری

بدون تردید برای روانشناسان و کارشناسان تعلیم و تربیت، شناخت ماهیت و سطوح تحریف‌های شناختی برای دستیابی به درک کاملی از مشکلات رفتاری نوجوانان مهم است (Rahim et al., 2013; Ara & Shah, 2015)، چون تحریف‌های شناختی غالباً با منطقی سازی نگرش‌های ضد اجتماعی، باورهای ناسازگار و افکار غیر منطقی، به طیف وسیعی از مشکلات رفتاری برون نمود در نوجوانان منجر می‌شوند و رفتارهای نامناسب اخلاقی را به دنبال دارند (Barriga et al., 2001). از این رو مطالعه حاضر با هدف بررسی روایی و پایایی مقیاس خود گزارش دهی چگونه من فکر می‌کنم برای سنجش تحریف‌های شناختی در دانش آموزان مقطع متوسطه اول شهر دزفول انجام گرفت.

نتایج تحلیل عامل تائیدی بیانگر این بود که ساختار ۶ عاملی به دست آمده از پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم، برآزش خوبی با داده‌های جمع آوری شده داشتند که مشابه با ساختار اصلی پرسشنامه (Barriga et al., 2001) و تحقیق‌های (ناس و همکاران، 2008؛ Plante et al., 2012؛ Fernandez et al., 2013) بود. این تشابه ساختاری نشان می‌دهد که این پرسشنامه در ایران به خوبی ۶ خرده مقیاس خودمحموری، مقصر دانستن یا سرزنش کردن دیگران، حداقل نمایی یا برچسب زدن نادرست، اشتباه فرض کردن، سؤال‌های غیرعادی و سؤال‌های با محتوای مثبت را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. منتهی در این پژوهش تعداد سؤالات با بار عاملی مناسب، کمتر از تعداد سؤالات فرم اصلی پرسشنامه تأیید شد که

نشان می‌دهد این پرسشنامه در نمونه ایرانی با تعداد سؤالات کمتری قابل استفاده است (۴۴ سؤال در مقایسه با ۵۴ سؤال پرسشنامه اصلی (Barriga et al., 2001).

یک علت احتمالی که می‌توانیم برای توضیح این اختلاف به آن رجوع کنیم فقدان اعتبار سؤال متناسب با فرهنگ است. ما فرض می‌کنیم که نوجوانان ایرانی ممکن است لزوماً تحریف‌های شناختی را دقیقاً به همان روشی که نوجوانان انگلیسی نشان می‌دهند، اثر خود را نشان ندهند. نکته قابل توجه دیگر این است که بیشتر سوالاتی که بار عاملی کمتری در پرسشنامه کسب کردند و حذف شدند مربوط به خرده‌مقیاس سرزنشگری (سرزنش کردن دیگران) بودند (۵ سؤال از ۱۰ حذف شده) که دارای محتوای زیر بودند (به طور مثال: اگر مرتکب اشتباهی شده‌ام، دلیلش نشست و برخاست با افراد بد است، اگر کسی درب ماشین خود را قفل نکرد، در واقع خودش زمینه دزدیده شدن ماشین را فراهم کرده است، اگر یک مغازه یا یک منزل مسکونی مورد سرقت قرار بگیرد، مقصر صاحب خانه و یا مغازه است که سیستم امنیتی مناسبی را به کار نگرفته است). این ممکن است به این دلیل باشد که نوجوان ایرانی بیشتر تمایل دارند خودشان را برای مشکلات بوجود آمده سرزنش کنند.

برخی از پژوهش‌ها در کشورهای مختلف، ساختار و تعداد سؤالات متفاوت از پرسشنامه اصلی را به دست آوردند که به آن‌ها اشاره می‌شود. در تحقیق Rezaul and Taslima (2016) که در نمونه‌ای از ۲۰۰ نوجوان دختر و پسر بنگلادشی انجام شد، خرده‌مقیاس‌های تحریف شناختی از ۶ خرده‌مقیاس به ۴ خرده‌مقیاس تغییر یافته و سؤالات از ۵۴ آیتم به ۲۷ آیتم تقلیل یافتند. در پژوهش Ara and Shah (2015) آیتم‌های مقیاس چگونه فکر می‌کنم از ۵۴ آیتم به ۱۶ آیتم تقلیل یافتند و دو خرده‌مقیاس سؤالات با محتوای مثبت با سؤالات غیر عادی حذف شدند. در تحقیق Wallinius و همکاران (2011) که روی ۳۶۴ نوجوان و بزرگسال تبه‌کار و غیر تبه‌کار سوئدی انجام شد یک ساختار شناختی تک بعدی ترجیح داده شد، که مطابق با گفته سامنوف^۱ است که شناختهای جنایی با گذشت زمان در یک "ذهن جنایی"^۲ جامع ادغام می‌شوند. این نشان می‌دهد که در واقع می‌تواند در ترکیب پرسشنامه تحریف‌های شناختی خود گزارش دهی برای بزرگسالان و نوجوانان با توجه به سن تفاوت وجود داشته باشد. البته ساختار اساسی "ذهن جنایی" هنوز محکم ثابت نشده است (Wallinius et al., 2011). نتایج متفاوت این پژوهش و پژوهش‌های (Rezaul &

---

1. Samenov's statement
2. criminal mind

Wallinius et al., 2011؛ Ara & Shah, 2015؛ Taslima, 2016) با پژوهش Barriga و همکاران (2001) نشان می‌دهد که زمینه اجتماعی، سیاسی و فرهنگی کشورهای مختلف باعث می‌شود تغییراتی در ساختار پرسشنامه ایجاد شود (Ara, 2015).

از علل‌های دیگر ناهمسویی نتایج این پژوهش و پژوهش‌های دیگر با پژوهش Barriga و همکاران (2001) می‌توان به اندازه نمونه (Rezaul & Taslima, 2016)، نمونه‌های متفاوت (سن، جنسیت، وضعیت رفتاری افراد مثل بزهکاری و غیر بزهکاری) ضریب هوشی و وضعیت تحصیلی افراد (ناس و همکاران، 2008؛ Wallinius et al., 2011) و علل ناشناخته دیگر (Rezaul & Taslima, 2016) مشابه با هر مقاله روان‌سنجی دیگر (Rezaul & Taslima, 2016) اشاره کرد. به عنوان مثال این پژوهش روی پسران با دامنه سنی ۱۳ تا ۱۵ انجام شد، در صورتی که Barriga و همکاران (2001) پرسشنامه را روی نمونه بزرگتری از دختران و پسران نوجوان با دامنه سنی ۱۲ تا ۱۸ سال و همچنین نوجوانان با رفتار ضد اجتماعی در آمریکای شمالی مورد ارزیابی قرار دادند. در تحقیق‌های (ناس و همکاران، 2008؛ Wallinius et al., 2011) نشان داده شد که بین سن، ضریب هوشی، وضعیت تحصیلی، وضعیت اقتصادی - اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی با تحریف‌های شناختی رابطه منفی وجود دارد. بنابراین ممکن است این عوامل در ناهمسویی نتایج پژوهش مؤثر باشد، چون مسلماً نمونه ما در ایران از لحاظ ضریب هوشی، وضعیت تحصیلی، وضعیت اقتصادی - اجتماعی و مهارت‌های اجتماعی با نمونه Barriga و همکاران (2001) متفاوت می‌باشد. ناهمسویی نتایج مطالعه حاضر با نتایج پژوهش Barriga و همکاران (2001) نشان می‌دهد که تحقیق‌های بیشتر در مورد اعتبار ساختاری پرسشنامه چگونه من فکر می‌کنم لازم است.

جهت بررسی روایی همگرایی مقیاس تحریف‌های شناختی از پرسشنامه پرخاشگری Buss and Perry (1992) استفاده شد (محمدی، ۱۳۸۵). ضرایب همبستگی بین نمره کل مقیاس تحریف‌های شناختی (مجموع چهار خرده مقیاس) و نمره خرده مقیاس پاسخ‌های غیر عادی با نمره پرخاشگری مثبت و معنی دار بود. ولی ضریب همبستگی منفی و معنی دار بین خرده مقیاس سؤالات با محتوای مثبت پرسشنامه چگونه فکر می‌کنم با نمره پرخاشگری وجود داشت. بر این اساس می‌توان نتیجه گرفت که تحریف شناختی باعث می‌شود که دانش آموزان رفتارهای پرخاشگرانه و ضد اجتماعی از خود نشان دهند.

در پژوهش‌های قبلی برای بررسی روایی همگرا مقیاس از پرسشنامه پرخاشگری واکنشی و انفعالی استفاده شد. نتایج پژوهش‌های (Barriga et al., 2008؛ ناس و همکاران، 2008؛ Fernandez et al., 2013) بیانگر این بودند که بین نمره کل مقیاس چگونه من فکر می‌کنم با نمره کل و خرده مقیاس‌های پرسشنامه پرخاشگری واکنشی و انفعالی در نوجوانان همبستگی مثبت معنی‌دار وجود دارد.

به منظور بررسی پایایی مقیاس تحریف‌های شناختی از روش همسانی درونی استفاده شد. ضرایب آلفای کرونباخ نشان‌دهنده پایایی مطلوب مقیاس تحریف‌های شناختی بود. در پژوهش‌های متعدد پایایی مقیاس تحریف‌های شناختی مورد تأیید قرار گرفته است. Barriga و همکاران (2001) ضرایب آلفای کرونباخ را در خرده مقیاس‌های پرسشنامه بین ۰/۶۳ تا ۰/۹۲ و در کل پرسشنامه ۰/۹۶ گزارش کردند، همچنین Fernandez و همکاران (2013) ضرایب آلفای کرونباخ را در خرده مقیاس‌های پرسشنامه بین ۰/۶۹ تا ۰/۸۱ و در کل پرسشنامه ۰/۹۲ محاسبه کردند.

در کل می‌توان نتیجه گرفت که این پژوهش نیز با به دست آوردن خصوصیات روان‌سنجی مطلوب برای این مقیاس، متفاوت از پژوهش‌های پیشین است به این صورت که این مقیاس تعداد سؤال‌های کمتری از مقیاس اصلی دارد که می‌تواند به علت تفاوت‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی و آموزشی باشد. بنابراین می‌توان مقیاس چگونه من فکر می‌کنم را برای سنجش تحریف‌های شناختی و رفتارهای ضد اجتماعی در دانش‌آموزان ایرانی استفاده کرد.

این پژوهش با موانع و محدودیت‌هایی نیز همراه بود. محدودیت اصلی مربوط به اندازه نمونه است که با توجه به شیوع کرونا و مشکلات در گردآوری داده‌ها و همچنین عدم دسترسی کافی به نمونه‌ها نتوانستیم به اندازه کافی حجم نمونه را در نظر بگیریم، بنابراین لازم در یک جامعه وسیع‌تر و با حجم نمونه بزرگتر این پژوهش تکرار شود. محدودیت دیگر مربوط به ویژگی‌های نمونه است که روی دانش‌آموزان در حال تحصیل مقطع متوسطه اول با دامنه سنی ۱۳ تا ۱۵ ساله انجام شد، لذا لازم است این پژوهش در سایر گروه‌های سنی و همچنین روی دانش‌آموزانی که ترک تحصیل کردند نیز مورد ارزیابی قرار گیرد. این تحقیق همچنین روی پسران انجام شده است و نیاز است که این پرسشنامه روی دختران و هر دو جنس نیز مورد بررسی قرار گیرد. در کل نتایج را می‌توان به همین گروه (دانش‌آموزان

مقطع متوسطه اول) با احتیاط تعمیم داد. همچنین می‌توان به منظور کاربرد این پرسشنامه و همچنین تعمیم نتایج، آن را در پژوهش‌هایی با نمونه‌های بزرگتر از نوجوانان با رفتارهای ضد اجتماعی، بزهکارانه یا مشکلات روانی آسیب‌شناختی، به ویژه اختلالات سلوک تکرار کرد.

سپاسگزاری

این پژوهش توسط دانشگاه شهید چمران اهواز مورد حمایت مالی (شماره پژوهانه SCU.EP99.396) قرار گرفته است.

منابع

- برنز، دیوید. (۱۹۹۰). *از حال بد به حال خوب (شناخت درمانی)*. ترجمه مهدی قراچه داغی. تهران: آسیم. (۱۳۹۲)
- قاسمی، وحید. (۱۳۹۰). برآورد حجم بهینه نمونه در مدل‌های معادله ساختاری و ارزیابی کفایت آن برای پژوهشگران اجتماعی. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۱۲(۴)، ۱۳۸-۱۶۱.
- محمدی، نوراله. (۱۳۸۵). بررسی مقدماتی شاخص‌های روان‌سنجی پرسشنامه پرخاشگری باس پری. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، ۲۵(۴)، ۱۳۵-۱۵۱.

References

- Ara, E. (2015). Measuring Self-Serving Cognitive Distortions: An analysis of the Psychometric Properties of the How I think Questionnaire (HIT-16-Q). *The International Journal of Indian Psychology*, 3(7):48-56.
- Ara, E., & Shah, S.A. (2015). Validating "How I Think" Questionnaire - Measuring Self-Serving Cognitive Distortions among Adolescents in Kashmir. *International Journal of Physical and Social Sciences*, 5(6): 117-130.
- Bandura, A. (2002). Selective moral disengagement in the exercise of moral agency. *Journal of Moral Education*, 31(2), 101-119.
- Barriga and Gibbs, J.C. (1996). Measuring cognitive distortion in antisocial youth: development and preliminary validation of the How I Think Questionnaire. *Aggress Behav*, 22 (5), 333-343.
- Barriga, A. Q., Landau, J. R., Stinson, B. L., Liao, A. K., & Gibbs, J. C. (2000). Cognitive distortion and problem behaviors in adolescents. *Criminal Justice and Behavior*, 27(1), 36-56.
- Barriga, A. Q., Gibbs, J. C., Potter, G. B., & Liao, A. (2001). *How I Think (HIT) questionnaire manual*. Champaign: IL: Research Press
- Bacchini, D., Angelis, G.D., Affuso, G., Brugman, D. (2015). The Structure of Self-Serving Cognitive Distortions: A Validation of the "How I Think" Questionnaire in a Sample of Italian Adolescent. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development*, 1-18.
- Crick & Dodge, K. A. (1996). Social information-processing mechanisms in reactive and proactive aggression. *Child Development*, 67(3), 993-1002.

- Fernandez M. E., Rodriguez J. M., Barriga A. and Gibbs, J. (2013). Psychometrical properties of the "How I Think" Questionnaire (HIT-Q) in adolescents. *Psicothema*, Vol 25, No. 4, 542-548.
- Gibbs, J. C., Potter, G. B., & Goldstein, A. P. (1995). *The EQUIP program: Teaching youth to think and act responsibly through a peer-helping approach*. Research Press.
- Gibbs & Barriga, A.Q., & Potter, G.B. (2001). *How I Think (HIT) questionnaire*. Champaign IL: Research Press
- Gini G., Pozzoli, T. (2013). Developmental Measuring self-serving cognitive distortions A meta-analysis of the psychometric properties of the How I Think Questionnaire (HIT). *European Journal of Developmental Psychology*, 10 (4), 510-517.
- Nas, C. N., Brugman, D. and Koops, W. (2008). Measuring Self-Serving Cognitive Distortions with the "How I Think" Questionnaire. *European Journal of Psychological Assessment*; Vol. 24(3):181-189.
- Plante, N., Daigle, M. S., Gaumont, C., Charbonneau, L., Gibbs, J., & Barriga, A. (2012). Validation of the „How I Think Questionnaire“ in a Population of French-speaking Adolescents with Externalizing Behaviors. *Behavioral Sciences & the Law*, 30(2), 196-210
- RezaulandTaslina, B.(2016). The How I Think questionnaire: Assessing its psychometric properties in Bangladeshi culture, *Asian Journal of Psychiatry*. (21), 9-16.
- Rahim, K. M., Syariani, M. S. N., Azizah, O., & Ayu, M. S. G. (2013). Factorial validation of "How I Think" questionnaire among male inmates in Malaysia. *Malaysian Journal of Psychiatry*, 22(2), 19-32.
- Wallinius, M., Johansson, P., Larden, M., Dernevik, M. (2016). Self-Serving Cognitive Distortions And Antisocial Behavior Among Adults And Adolescents. *Criminal Justice And Behavior*, 38 (3), 286-301.

استناد به این مقاله: اکبری، عبدالرضا، مکتبی، غلامحسین، امیدیان، مرتضی و آتش افروز، عسکر. (۱۴۰۱). ویژگی‌های روان‌سنجی پرسشنامه "چگونه من فکر می‌کنم" برای سنجش تحریف‌های شناختی در دانش‌آموزان ایرانی. *فصلنامه اندازه‌گیری تربیتی*، ۱۲(۴۷)، ۵۵-۷۳. doi: 10.22054/jem.2022.59182.2156

Educational Measurement is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.